

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA YENİ BİR İFADE BİÇİMİ OLARAK YOĞUN SIRLAMA VE SIRLA ŞEKİLLENDİRME

Öznur YILDIRIM* Ferda TAZEOĞLU FİLİZ**

Öz

Sır, seramik sanatında ve endüstri alanında kullanılan malzemelerden biridir. Ana malzemesi silisyum olan sır, seramik malzemenin yüzeyini örterek yüzeyde camsı bir tabaka oluşturur. Sırın kullanımı sanat ve endüstri alanında farklı amaçlara hizmet etmektedir. Endüstride seramik ürünün yüzey özelliklerini optimize etmek için kullanılan sır, sanat alanında daha çok yüzeye artistik bir değer katmak veya yüzeyi renklendirmek için kullanılır. Sır teknolojilerinin gelişmesi çeşitli renk ve doku özelliklerine sahip geniş bir sır yelpazesinin ortaya çıkmasına kaynak oluşturmuştur. Sanat alanında krakle, kristal, aventürin, akıcı ve toplanmalı vb. sır çeşitleri ticari bir ürün olarak geliştirilmekte ve sanatçılar tarafından uygulama pratiğine dâhil edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra günümüzde sanatçıların kişisel ekseninde gelişen ve neredeyse formdan çok sırın ön planda olduğu artistik uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Literatürde bu kullanımın teknik bir tanımlaması henüz olmasa da yapılan sanatçı görüşmelerinde bu tür uygulamaların “yoğun sırlama” veya “sırla

* Dr.Öğr.Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, oznuraks@gmail.com, Adıyaman/Türkiye

** Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, ferdatazeoglu@gmail.com, Konya/Türkiye

şekillendirme" olarak isimlendirildiği anlaşılmıştır. Bu çalışmada, sanatsal üretim süreçlerinde kendi sınırlarını geliştirip yoğun sırlama veya sırla şekillendirme yapan sanatçılar ele alınmış ve bu yeni ifade biçiminin kullanım potansiyeli değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sırlama, form, seramik, yoğun sırlama, sırla şekillendirme.

EXTREME GLAZING AND SHAPING WITH GLAZE AS A NEW MEAN OF EXPRESSION IN CONTEMPORARY CERAMIC ART

Abstract

Glaze is one of the materials used in ceramic art and industry. The glaze, the main material of which is silicium, covers of the ceramic material surface and forms a glassy layer on the surface. Glaze, which is used in the industry to optimize the surface properties of the ceramic product, is mostly used in the field of art to add an artistic value to the surface or to color the surface. The development of glaze technologies has led to the emergence of a wide range of glazes with various color and texture properties. In addition to all these, artistic practices that develop on the personal axis of the artists and in which the glaze is at the forefront rather than the form are emerging. Although there is no technical definition of this usage in the literature, it has been understood that such applications are called "extreme glazing" or "glaze shaping" in the artist interviews. In this research, artists who develop their own glazes in their artistic production processes and make intensive glazing or shaping with glaze are discussed, and the potential for usage of this new form of expression is evaluated.

Keywords: Glaze, form, ceramic, extreme glazing, shaping with glaze.

1. GİRİŞ

Sır, seramik, çini veya porselen yüzeyleri kaplamak için kullanılan silisyum içerikli bir malzemedir. İçeriğindeki silisyum çoğu zaman sır ve camın ilişkilendirilmesine kaynak oluşturmuştur. Her iki malzeme de uygun sıcaklıklarda ergitildiklerinde birbirine çok benzer reolojik¹ özellik göstermektedir.

Sırın tarihsel süreç içerisinde gelişimine katkı sağlayacak birçok sır türü ortaya çıkmıştır. Bu sırlar genellikle endüstriyel anlamda sır hatası olarak nitelendirilen ve yüzeyde oksitlerin ve sır yapıcıların etkileşimleri sonucunda farklı yüzey etkilerine neden olan artistik uygulamalardır (Genç, 2022, Kişisel erişim). Her biri uygun sıcaklıkta ve fırın atmosferinde çeşitli yüzey etkilerine kaynak oluşturan bu sırlar, genellikle dikey veya yatay düzlemde rölyefsiz yüzeylerde kullanılıp geliştirilmektedir.

Günümüz sanat pratiğinde malzemelerin anlamsal ve biçimsel olarak dönüşüp evirildiği görülmektedir. Sanatçıların malzemelerin işlevsel sınırlılıkların ötesini görmeye çalışmaları bu dönüşümün kaynağını oluşturmaktadır. Son yıllarda çağdaş seramik sanatında ki bu yönelimler sır uygulamalarında da gözle görülür bir değişime sebep olmuştur. “İnce bir cam tabakası” olarak tanımlanan sır günümüzde formun üzerinde katmanlar, akmlar ve toplanmalar yaratacak kadar yoğun biçimde kullanılmaktadır. Kullanılan her sır, yüzeyde başka bir etkinin yaratılmasını sağlamaktadır. Bu uygulamalarda formun biçimlendirilmesinde sırın da en az çamurun kendisi kadar forma dâhil olduğu görülmektedir.

Sanat alanında camın viskoelastik özelliğinden yararlanılarak biçim ve form bağlamında birçok uygulama yapılırken, sırın bu yeni uygulama biçiminin daha çok cam sanatına doğru bir eğilim gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu yeni kullanım

¹ Sıvı ya da yarı katıların akıcılığını inceleyen bilim alanı (<https://sozluk.gov.tr>).

biçiminin literatüre kazandırılması ve bu konuda yeni araştırmalara zemin oluşturması araştırma temelinde beklenen etki değeridir.

2. SIR TANIMI ve TARİHÇESİ

Sır, üzerine en çok araştırma yapılan alanlardan biridir. Literatürde, sırnın işlevsel veya teknik özelliklerine vurgu yapılarak birçok tanım ortaya koyulmuştur. Arcasoy (1983: 162), Pitelka (2001: 40) ve Eppler (1988: 3), sırnın *kil yüzeyine yapışan ince bir cam kaplama* olduğuna vurgu yaparken, bazı kaynaklar sırnın, *seramik yüzeylere dekoratif özellikler kazandırmak veya su geçirimsiz hale getirmek için kullanılan camsı bir tabaka* olduğunu belirtmektedir (BS 1281:1966). Dodd ise sırnın tanımıyla ilgili iki farklı yaklaşımda bulunmuştur. Bunlardan ilkinde sırnın, *seramik bir ürünün yüzeyinde alkali buhar etkisiyle pişirilerek oluşturulan ince camsı tabaka* olarak, diğerinde ise *seramik yüzey üzerine daldırma veya püskürtme yoluyla uygulanan toz veya sulu süspansiyon şeklinde hazırlanan bir karışım* olarak tanımlamıştır (Dodd, 1994: 142).

Sır en genel haliyle; seramik yüzeyleri kaplayan, yüzey özelliklerinin optimize edilmesini sağlayan, seramik forma çeşitli dekoratif ve artistik etkiler kazandıran camsı bir yüzeydir. Sır üzerine yapılan araştırmaların birçoğunda cam ile sır arasında ki organik bağ ortaya koyulmuştur. Bu bağ her iki malzemenin de temel hammaddesinin silisyum olmasından kaynaklanmaktadır. Saf silisyumun ergime derecesi çok yüksek olduğundan sırlarda kullanılan silisyumun ergime derecesini düşürmek için içerisine sodyum, potasyum içeren feldspatlar eklenir. Bunlar asidik silika ile reaksiyona giren ve yapıyı parçalayarak erimesine yardımcı olan alkali metal oksitlerdir. Toprak alkali magnezyum, baryum, stronsiyum ve çinko sırnın daha kararlı hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Sır içerisine eklenen kil ise ortaya çıkan sırnın akışkanlığını düşürmek için kullanılır (Bloomfield, 2020: .9). Kil

ve feldispattan gelen alümina, sırn viskozitesini arttırır ve böylece pişirim sırasında sırn bünyeden akmasını engeller (Bechthold, et. All, 2015: 15-16).

En eski sırlar, genellikle bir tuz veya kül eklenmiş, sudaki kil parçacıklarının süspansiyonlarından oluşan astarlardan yapılmıştır. MÖ 4000 ila 3100 yılları arasında Mısır'da opak sırlı boncuklar ve amforalar üretilmiştir (Eppler & Eppler, 1988: 3). Mısır pastası olarak adlandırılan bu killer sodyum tuzları içermektedir. Sodyum tuzları, ısıl işlem sırasında buharlaşarak kil yüzeyine tutunur ve burada ince beyaz bir tabaka oluşturur. Sıcaklık artışıyla birlikte yüzeyde yer alan bu tabaka eriyerek camsı bir katmana dönüşür (Bloomfield, 2012: 11).

Firavun Djoser'in Saggara'daki (MÖ 2667-2648) piramidinde, mezar odasını süslemek için bakır oksit kullanılarak renklendirilen turkuaz karolar, sırn seramik yüzeylerde kullanıldığı en eski örneklerden biri olarak kabul edilmektedir (Bechthold, et. all, 2015: 13) (Görsel 1.).

Görsel 1: Mısırın Saggara kentindeki Djoser piramidindeki mezar içlerini süslemek için kullanılan turkuaz sırlı karo. Karolar 36 x 60 mm ölçülerinde ve 13 mm kalınlığındadır.

(URL-1, 2022)

Kalsiyum oksit ve odun külü içeren stonware sırları Çin'de MÖ 1600 ila 1500 yılları arasında ortaya çıkmıştır (Eppler & Eppler, 1988: 3). Odun külleri içeriğindeki

sodyum sayesinde ısı işlem sırasında eriyerek kil yüzeyinde camsı bir faz oluşturmaktadır. Çin'de odunlu pişirim esnasında keşfedilen külün sır yapma özelliği sırların gelişmesine katkı sağlayan bir faktör olarak kaydedilmiştir (Burleson, 2003: 8).

Yüksek derecede gelişen feldspat içerikli sırlar birkaç yüzyıl sonra Çin'de de ortaya çıkmıştır. Çin'deki Han Hanedanlığı döneminde (MÖ 206- MS 200) kurşun oksit sır yapımında kullanılırken, MS 900 civarında kalay oksit içeren beyaz opak sırlar İslamiyet'i benimseyen coğrafyalar tarafından yeniden keşfedilmiştir (Eppler & Eppler, 1988:3).

Sır kullanımı oldukça uzun bir tarihsel süreci kapsamaktadır. Buna karşın sır teknolojilerinin gelişmesi ve bilimsel veriler ışığında incelenmesi 20.yy.'ın başlarını işaret etmektedir. 20. yy.'ın başlarında Hermann Seger'in öncü çalışması sayesinde sır teknolojisi bilimsel olarak gelişimine devam etmiştir (Eppler & Eppler, 1988:3).

Günümüzde çağdaş seramik sanatının gelişimine paralel biçimde sır, hem bir ticari ürün olarak piyasada yer almakta hem de sanatçılar özelinde geliştirilmeye ve sanat pratiğine dâhil edilmeye devam etmektedir. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmeler ve çevreci yaklaşımlar sırların dekoratif ve renklendirme özelliklerine ek yeni işlevler kazandırılmasının temelini oluşturmuştur. Son on yıldır seramik ürün yüzeyini kaplayan sırların özelliklerini optimize etmek için birçok çalışma yürütülmektedir. Bu kapsamda antimikrobiyal, antifungal özelliklerin yanı sıra, kendi kendini temizleyen ve kaymazlık gibi yüzey özellikleri sırların işlevsel özelliklerine dâhil edilmiştir (Karasu vd.2020:116).

3. SIRLARDA RENK VE ARTİSTİK SIRLAR

Sırlar ticari boyalar veya renklendirici oksitler kullanılarak renklendirilebilir. Renklendirici oksitler arasında kobalt, bakır, krom, demir, manganez, nikel, rutil ve vanadyum bulunur. Oksitler doğrudan bisküvi ürün üzerine uygulanabilir ve şeffaf bir sır ile kaplanabilir. Bununla birlikte daha canlı renkler elde etmek istendiğinde bu oksitler sır içerisine de karıştırılabilir. Sırlar istenilen yüzey etkisine göre içerisine eklenecek çeşitli katkılarla parlak, mat veya opak özellik gösterebilir. En yaygın kullanılan opaklaştırıcılar kalay oksit ve zirkonyum oksittir (Bloomfield, 2020:9).

Sır ilk kez kullanımından bu yana sürekli geliştirilmektedir. Bu gelişim sırn yüzeyde yarattığı etkilerin çeşitlendirilmesine kaynak oluştururken, birçok farklı artistik sır çeşidinin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Artistik sırlar krakle sırları, kül sırları, seledon sırları, bakır kırmızısı sırlar, kristal sırlar, krater sırlar, metalik sırlar, toplanmalı sırlar, nokta efektli sırlar, akıcı sırlar ve katmanlı sırlar olarak sınıflandırılabilir (Bloomfield, 2020). Bazı kaynaklarda mat sırlar, temmoku sırları, aventurin sırlar, raku sırları, lüster sırları da artistik sır olarak belirtilmiştir (Genç, 2013). Bu sır çeşitlerinin çoğu ticari olarak geliştirilen, sanat ve endüstri pratiğinde kullanılan sırlardır. Renkle birlikte farklı yüzey etkileri yaratan bu sırlar, dikey veya yatay düzlemde rölyefsiz yüzeylerde uygulanmaktadır. Bu kullanımın temelde iki sebebi bulunmaktadır. Birincisi, bu sırların ısı işlem sonrası yüzeyde yarattığı doku, renk ve biçimlerin tek başına bir ifade aracı olarak kullanılabilmesi, ikincisi bu tür sırların rölyefsiz yüzeylerde teknik anlamda daha iyi sonuç vermesidir.

Tüm bu uygulamaların yanı sıra, teknik anlamda sır hatası olarak kabul edilen toplanmalı sırlar, akıcı sırlar ve krater sırlar sanatçılar tarafından geliştirilerek üst üste yoğun bir şekilde uygulanmaktadır. Bu uygulamaların henüz terminolojik bir karşılığı olmasa da sanatçılar ekseninde bu tür uygulamaların “yoğun sırlama” ve

“sırla şekillendirme” olarak isimlendirildiği anlaşılmaktadır. Çağdaş sanat alanında bu kullanım oldukça yeni bir ifade biçimi olduğundan alana katkı sağlaması açısından araştırılmaya değerdir.

4. ARTİSTİK SIRLARIN ALTERNATİF BİR İFADE BİÇİMİNE DÖNÜŞMESİ

Çağdaş seramik sanatında artistik sırların alternatif bir ifade aracı olarak kullanımı; sırlın dokusunu, akıcılığını ve katmanlarını sanatçıların sınırlarını zorlayarak, alışlagelmşin dışında formla bir bütün olacak biçimde uygulanması yoluyla gerçekleşmektedir. Araştırmanın sınırlılıkları sırlı bu yöntemle kullanan sanatçıların yapıtlarından örneklerle oluşturulmuştur. Soyut seramikler olarak da nitelendirilebilecek kategorideki bu örneklerde; sanatçılar var etme süreçlerinde kimi örneklerde geleneksel formların üzerine sıra dışı sırlı yüzeyleri geliştirerek ifadeyi güçlendirmekte, kimi örneklerde ise özgün soyut formlara alternatif sırlama yöntemleri ile estetik bir yaklaşım geliştirmektedirler. Eserlerin tamamında sırlın en temel tanımlamasında yer alan “yüzeyi kaplayan ince camsı tabaka” ifadesinin bariz bir şekilde reddedildiği görülmektedir. Sırlı, bu tür uygulamalarda formun bir parçası haline dönüşmekte ve anlatımda ifadeyi güçlendiren alternatif bir öğe olarak yer almaktadır.

Araştırma örnekleri olarak, artistik seramik sırlarını geleneksel kullanımı dışında günümüz vizyonu ve çağdaş düşüncesine uygun bir şekilde uyarlayan ve teknik farklılığını eserin yüzeyinde görebildiğimiz yapıtlar seçilmiştir. Bu sanatçılardan en önemlisi ve bilineni çağdaş Japon seramik sanatçısı Takuro Kuwata’dır. Sanatçı, Ishi-haze, Kin-tsugi, Choseki-yu/ Shino-yu ve Kairagi gibi kendi kültüründen miras aldığı geleneksel Japon seramik üretim tekniklerini çağdaş bir üslupla birleştirerek sunmaktadır (Mohammed, 2021: 2398).

Ishi-haze tekniği geleneksel olarak Japon çay seremonisinde yer alan seramiklerin yapımında kullanılır; ancak Kuwata, pişirim sürecinde deforme etmek, eritmek

veya patlatmak için büyük boyutlu kayaları kullanır. Kairagi tekniği ise bünye ve sırnın genişleme katsayılarının farklılıklarının sonucunda sırnın toplanıp çatlaması prensibine dayanmaktadır. Kuwata, alışılmadık bir şekilde bu süreçlerden kaynaklanan kusurları çağdaş seramik formlara dönüştürmektedir. Asimetri ve pürüz de dahil olmak üzere kusurlu ve eksik güzelliğe odaklanan Japon felsefesi wabi-sabi'nin tüm özellikleri Kuwata'nın çalışmalarında ön plandadır (Mullis, 2017).

Kuwata, usta sanatçı Susumu Zaima'nın yanında çıraklık yaptıktan sonra geleneksel yöntemlerle denemeler yapmaya başlamıştır. Zanaatının biçimsel olanaklarını genişleterek uzak geçmişle hayali geleceğin arasında uzanan kendine özgü bir tarz geliştirmiştir (Bellman, 2017). Kuwata'nın Görsel 6'da yer alan eserinde ilk göze çarpan canlı renkler ve dokuların zıtlığıdır. İzleyicinin odağını esere merkezlenerek, ilgiyi farklı tarafa yöneltmeyi son derece zorlaştırmaktadır. Açık yeşil bünye üzerine katmanlar halinde uyguladığı pembe toplanmalı sır ve formun içinden, üstünden geçen parlak mavi, sarı, kırmızı camsı yapı sanatçının sınırları zorlama arzusu ve rengin gücüne olan inancının göstergesi niteliğindedir. Bu renk cümbüşü, üzerine sanki yukardan düşmüş ve patlamış görüntüsüyle formun üst kısmında yer alan kahverengi parça ile dengelenmiştir. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi sanatçı, ar-ge çalışmalarını rastlantısallığın doğasına teslim ederek özgün tarzını oluşturmaktadır.

Görsel 6: Takuro Kuwata, isimsiz, 2014, porselen, taş, sır, pigment, 14.5 x15.5 x14.0 cm.
(Fotoğraf: Kenji Takahashi) (URL-4, 2022)

Kusurlu güzelliğin estetiğini eserlerine yansıtan bir başka sanatçı Joey Watson'dır. Watson sır hatası olarak bilinen sırda köpürme etkisini (volkanik sırlar) formun tamamlayıcısı olarak kullanmaktadır. Watson'ın seramikleri, ilk bakışta dijital üretim estetiğini çağrıştırmaya da üretimlerinde kalıp tekniklerinin yanında CNC frezeleme gibi çeşitli dijital işlemlere de yer vermektedir. Watson eserlerindeki sır dokunuşları ile dijital etkileri yadsıyarak, izleyici zanaat hiyerarşisi üzerinde öznel bir algı olmadan kompozisyonu yüceltmektedir (Chau, 2017:13). Bu yaklaşım biçimi ile, teknoloji tabanlı kusursuz üretimlerde kusurlu sırlarla müdahale ederek anlatımını güçlendirmektedir. Görsel 7'deki eserinde de bu etkileri bariz bir şekilde görülmektedir. Çalışmasında törensel prosedür kavramı bağlamında ritüel nesnelerin ima ettiği güçler ve onları harekete geçirmek için gerekli ekipmanlar ile ilgilenmektedir. Fonksiyonel olması beklenen bir nesnenin, bağlamını değiştirerek alıcıları katılıma teşvik eden ve koreografisi olan bir senaryoya davet etmektedir. URL-5

Görsel 7: Joey Watson, Tören vazosu ve zigzag çubuk I, 2016, porselen, sır, 16,5x17,7x15,2 cm (URL-6 2022)

Çağdaş cam sanatında camın reolojik özelliğinden yararlanılarak birçok teknik ve yöntemle eser üretilmektedir. Sır temelinde yapılan araştırmalarda sırım camla ilişkilendirilmesi daha çok yüzey etkileri bağlamında olmuştur. Günümüzde Cristina Schou ve Lauren Mabry gibi çağdaş seramik sanatçılarının sıırı uygulama biçimleri camın sanatsal kullanımı ile çok benzer bir yaklaşım içermektedir. Bu uygulamalar cam ve sır arasında yüzeysel bağlamda kurulan ilişkinin, güçlü bir organik bağa doğru evriminin kanıtı niteliğindedir. Cristina Schou'nun Görsel 8'de yer alan seramik heykeli, Christina'nın sanat eserinin nihai şeklinin merkezi ve belirleyici bir unsuru olarak akışkan sır kullanımına yönelik araştırmasının bir örneğidir. Sırlarının tamamını kendisinin geliştirdiğini belirten sanatçı çalışmalarının birçok deney ve sır testlerinin sonucunda ortaya çıkarmaktadır. Şekillendirmenin son aşamasında, çok ince ve kırılğan organik damlalar oluşturmak için delinmiş yapının içine sır dökerek sırdan formlar yaratmaktadır. Sır yapımında kullanılan temel dört hammaddeyi sayısız deneme ile belirli oranlarda karıştırarak akışkan, parlak, camsı yapıya dönüştürmekte ve çamurun matlığı ile kontrast yakalamaktadır. Ayrıca pişirim esnasında fırının kapağını açma ya da müdahale etme gibi bir işlem uygulamadığını ara sıra fırın gözetleme

deliğinden baktığını belirtmektedir. Sanatçı uzun yıllar boyunca seramik sırlarının olanaklarını zorlamak ve geliştirmek için yeni yöntemler keşfetmektedir. Cristina seramik sırlarının bu yeni kullanım olanağını “yoğun sırlama” ya da “sırla şekillendirme” olarak nitelendirmektedir (Mail ile görüşme 21.11.2022).

Görsel 8: Cristina Schou, Turuncu Baloncuklar, stonware bünye ve sır, ekstrüzyon ve aşırı miktarda sırlama, 20x30 cm (URL-7 2022)

Benzer sır etkilerini yapıtlarına yansıtan bir diğer sanatçı Lauren Mabry, statik seramik heykellerini sırn akışkan hali ile birleştirerek hem kavramsal hem de teknik anlamda zıtlık oluşturmaktadır. Kendisinin geliştirdiği sır reçetelerini aynı formda iki farklı biçimde kullanmaktadır. Bunlardan ilki formların yüzeyinde klasik anlamda sırn örtücü özelliğinden yararlanmak, ikincisi ise sırn biçimlendirmenin bir parçası olarak esere dahil etmektir.

Sır manzarası isimli çalışmasında, seramiğin bünye özelliklerini ve süreç odaklı doğasını, hem vurgulamayı hem de bunlardan yararlanmayı amaçlamaktadır (Görsel 9). Seramik yüzeyi kaplamak için kullanılan en geleneksel yöntem olan sırlamayı, özgün tekniği ile geliştirerek, sır ve camı yapıya dikkat çekmektedir. Hesaplanmış deneyler yoluyla yaptığı seramik heykellerde kullandığı renk ve

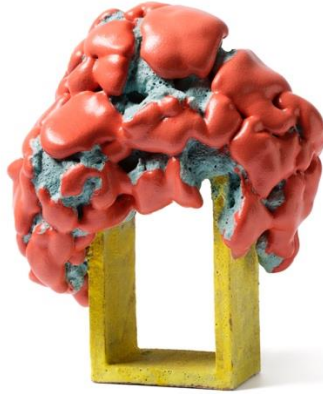
teknik izleyicide hayranlık uyandırırken, maddenin algılanan fiziksel durumunu düşünmeye davet etmektedir. Bu dinamik kompozisyonlar, canlı, zengin, akıcı sırlar ve katı yapılar arasında sürekli dalgalanma halinde izleyiciyi içine çekmektedir. (URL-8 2022)

Görsel 9: Lauren Mabry, Sır manzarası (Glazescape), 2020, seramik, astar, sır, 17 x 33 x 6,35 cm. (URL-9 2022)

Diğer sanatçı örneklerinde olduğu gibi Gitte de sır yapımında kullanılan temel malzemeleri deneyerek; doku bakımından sırla elde edilebilecek yeni olasılıkları araştırmaktadır. “Porselen; feldspat, kuvars ve çin kili olmak üzere üç ham maddenin karışımıdır. Bunların hepsi, bir madenden elde edilen ham maddeler veya doğal mineral tozlarıdır. Bu hammaddeler ayrıca seramik sırları yapmak için kullanılır; genellikle bazı ekstra malzemeler eklenebilir ancak feldspat, kuvars ve çin kili temel maddeyi oluşturmaktadır” (Jungerson, 2015). Sanatçı “sırın gerçekte ne olduğunu” ve “bu eriyen ve sertleşen maddenin neden bu kadar ilgi çekici olduğunu” kendisine sorarak araştırmalarını sürdürmektedir. Jungerson’a göre bu yeni sır biçimleri, minerallerle kaynaştığı anda doğmaktadır. Sırın bu yeni

kullanım biçimiyle sanatçı yaygın kullanımı olan sırnın, bilinmeyen özelliklerini araştırmakta ve sınırlarını zorlamaktadır.

Görsel 10: Gitte Jungersen, Little Hybrid 13, (2015) Seramik ve sır. 22 x 14 x 19 cm. (URL-10 2022)

Little Hybrid eserinde de aynı anda hem oluşan hem de çözülen bir his ile dokusal duyunun oluşumunu sağlamaktadır (Görsel 10). Sanatçı yapıtını yukarıda belirttiği hammaddeleri belirli oranlarda birleştirerek, sırnın şiddetli ve kaotik bir şekilde hareket edecek bir noktada, belirli bir dereceye kadar pişirim sıcaklıklarını test ederek meydana getirmektedir (Jungerson, 2015). Jungerson, yapıtında şiddetli bir sürecin sağlamaştırılmış anlık görüntüsünü, kaos ve kontrol arasındaki sınırda dengelemektedir. Eserdeki sır, doku ve renklerin kullanımı anlatımda zıtlıkları çağrıştırmaktadır. Formda bir arada kullanılan geometrik ve organik yapılar, kullanılan renklerdeki hamlık ve dokulardaki doğallık doğal ve yapay arasındaki ilişkiye gönderme yapar niteliktedir.

Var etme sürecinde “yoğun sırlama” ve “sırla şekillendirme” üzerine derin ar-ge çalışmaları olan bir diğer sanatçı Bente Skjøttgaard'dır. Eserlerini, ampirik kil

bilgisiyle, bu doğal ve öngörülemeyen maddeye olan sevgisiyle, teknik deneyleri her zaman daha ileriye götürme ve seramiği yeni ufuklara taşıma arzusu ile üretmektedir. Doğadan gelen kökleri, kaya oluşumlarını, sucul fauna veya florayı, bulutları veya kasırgaları ilham kaynağı olarak kullanıp seramik eserlere dönüştürerek, doğa ve kültür arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Eserlerinde kullandığı sırlar, karşı konulamaz bir şekilde izleyiciyi onlara dokunmaya teşvik etmektedir (Görsel 11). Formların üzerinde köpüren ve damlayan sırlar, volkanik kayaları, tatlı bir pasta kreması veya erimiş dondurmaya çağrıştırmaktadır. Sanatçının deneyleri, organik ve duysal soyutlamalar olan heykeller olarak somutlaşmaktadır (Baban, 2013:58).

Görsel 11: Bente Skjöttgaart, Beyaz Yeşil Türler (White Green Species), 2015, 16 x 22 x 16 cm. (URL-11 2022)

5.SONUÇ

Sırın gelişim süreçleri göz önüne alındığında, birçok farklı yüzey etkisi ve işlevin dâhil olduğu bir araştırma süreciyle karşılaşılmaktadır. Endüstriyel açıdan daha çok yüzey optimizasyonu üzerine yapılan araştırmalar sıra işlevsel açıdan

antibakteriyel, antifungal, yüzey kaymazlığı ve kendi kendine temizleme özelliği kazandırılmasına kaynak oluşturmıştır. Diğer taraftan sanat alanında geliştirilen sırlar daha çok düz yüzeyler üzerinde artistik etkiler geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Tüm bu araştırmaların yanı sıra; sanatçılar ekseninde geliştirilen, sır hatası olarak nitelendirilen, sırlarla yapılan katmanlı ve sırn çok yoğun kullanıldığı bir ifade biçiminin ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Yoğun sırlama ve sırla şekillendirme olarak adlandırılan bu tür uygulamaların ortaya çıkması sanatçıların malzemelerin uygulama sınırlılıklarının ötesini görme çabasının bir sonucu olarak karşımızda durmaktadır. Bu çabada en önemli unsur eser üretimlerinde ampirik bilgi birikiminin gerekliliğidir.

Sırlarla ilgili yapılan çoğu araştırmada sır ve cam ilişkisinin irdelendiği görülmüştür. Fakat bu daha çok sırn camsı bir yüzey oluşturma eğilimiyle ve kimyasal içeriğindeki silisyum katkısıyla ilişkidir. Günümüzde sırn formun şekillendirilmesine katkı sağladığı akıcı sır uygulamaları göz önüne alındığında bu tür uygulamaların camın sanatsal kullanımına ilişkin yapılan uygulamalarla çok benzer olduğu görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde cam ve sırn sanatsal kullanım biçimleri arasında ki sınırlılıklar da ortadan kalkmaya başladığı söylenebilir.

Sır seramik yüzeyi kaplamak için kullanılan en primitif araçlardan biridir. Çağlar boyunca kullanılan bu kaplama malzemesinin anlamsal olarak günümüze kadar çok fazla dönüşmediği gözlenmiştir. Yüzeyi örten bir sır tabakası olarak anlamlandırılan sırn günümüzde formun biçimlendirilmesine sağladığı katkı ve katmanlı kullanım biçimleri göz önüne alındığında yeni bir anlamsal karşılığın ortaya çıktığı görülmektedir. Sır artık yüzeyi örten camsı bir katman değil, aynı zamanda tıpkı çamurun kendisi gibi formun biçimlendirilmesine katkı sağlayabilen bir araçtır.

KAYNAKÇA

- Arcasoy, A. (1983). *Seramik Teknolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Baban, A. (2013). Bente Skjøttgaard, Röportaj, *Ceramics Now Dergisi*, Sayı:2 Sayfa: 58-60.
<https://www.yumpu.com/en/document/read/63599787/ceramics-now-magazine-issue-2-preview> (Erişim Tarihi: 22.11.2022)
- Bechthold M., King N., Kane A. (2015), *Ceramic Material Systems: in Architecture and Interior Design*, Birkhauser, Basel, Switzerland.
- BELLMAN, E. (2017). "Breaking the Mold" | Takuro Kuwata, New York Times, Ocak.
<https://archive.nytimes.com/tmagazine.blogs.nytimes.com/2013/01/17/breaking-the-mold-takuro-kuwata/> (Erişim Tarihi: 15.11.2022)
- Bloomfield, L. (2012). *Colour in Glazes*. London, New York: Bloomsbury (A. & C. Black).
- Bloomfield, L. (2020). *The New Ceramics, special effect glazes*, London, New York: Herbert Press.
- BS 1281:1966, Glazed ceramic tiles and tile fittings for internal walls, Singapore Institute of Standards and Industrial Research.
- Burleson, M. (2003). *The Ceramic Glaze Handbook Materials, Techniques, Formulas*. New York: Lark Books.
- Chau, A. (2017). "Reinvented" Sergi Kataloğu, New York
https://static1.squarespace.com/static/54e21f03e4b0c4ae29d604a4/t/59cb228cb07869de1186e121/1506484890813/Clay+Art+Center_Reinvented.pdf (Erişim Tarihi: 12.11.2022)
- Dodd, A. (1994). "Dictionary Of Ceramics" The Institute of Materials, London
- Eppler, R. E., & Eppler, D. R. (1988). *Glazes and Glass Coatings*, Co-Published by A&C Black, London, England
- Genç, S. (2013). *Sır Sanatı Artistik Seramik Sırları*. İstanbul: Boyut Matbaacılık

- Jungerson, G. (2015). "Zwinger und Ich", Sergi Katalog Yazısı.
- Karasu B. vd. (2020). "The Recent Developments in Ceramic Glazes", Seramik Türkiye.
- Mohammed D. N. M. (2021). "Implementing the Technical and Intellectual Japanese Transformation in the Works of the Japanese Potter" (Takuro Kuwata): Analytical study. Review of International Geographical Education (RIGEO), 11(9), 2398-2411. Doi: 10.48047/rigeo.11.09.209
- MORAN, B. (2012). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, 22. Baskı, Cem Yayınevi
- Mullis, N. (2017). Takuro Kuwata – beauty through destruction. İnternet makalesi. <https://nathanmullis3.wordpress.com/2017/01/29/takuro-kuwata-beauty-through-destruction/> (Erişim Tarihi: 13.11.2022)
- Pitelka V. (2001), Clay, Published by The American Ceramic Society, Ohio
- URL-1 (2022) <http://www.ancientresource.com/lots/egyptian/old-kingdom-faience-tomb-artifacts.html> (Erişim Tarihi: 10.11.2022)
- URL-2 (2022) https://www.thes-du-japon.com/index.php?main_page=product_info&cPath=2_129_203&products_id=497 (Erişim Tarihi: 10.11.2022)
- URL-3 (2022) <https://ashevilledmade.com/the-man-on-the-moon-tends-to-do-his-own-thing/> (Erişim Tarihi: 10.11.2022)
- URL-4 (2022) <http://www.takurokuwata.com> (Erişim Tarihi:15.11.2022)
- URL-5 (2022) <https://www.duanereedgallery.com/joey-watson> (Erişim Tarihi: 15.11.2022)
- URL-6 (2022) <https://cerberagallery.com/portfolios/joey-watson-ceramic-glass-artist/#&gid=1&pid=5> (Erişim Tarihi: 15.11.2022)
- URL-7 (2022) <https://www.homofaber.com/en/discover/discover-schou-christensen-christina> (Erişim Tarihi:21.11.2022)
- URL-8 (2022) <https://www.jonathanferraragallery.com/artists/lauren-mabry/featured-works?view=slider#4> (Erişim Tarihi: 21.11.2021)

URL-9 (2022) <https://www.jonathanferraragallery.com/artists/lauren-mabry/featured-works?view=slider#4> (Erişim Tarihi: 21.11.2021)

URL-10 (2022) <https://gittejungersen.dk/work/zwinger-und-ich-bomuldsfabrikens-kunsthal-norway-2015/> (Erişim Tarihi: 10.11.2022)

URL-11 (2022) <https://marialund.com/en/bente-skjottgaard-white-green-species-no-1554-en/> (Erişim Tarihi: 22.11.2022)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Glaze is a material with silicium content that is used to cover ceramics, china or porcelain surfaces. The silicium in its content usually causes glaze to be associated with glass. Both of the materials demonstrate similar rheological properties when they are melted.

Various kinds of glaze have emerged that can contribute to its development in historical process. These glazes are generally artistic applications that are defined as glazed error in industrial terms and cause different surface effects as a result of the reactions of oxides and glazers on the surfaces (Genç, 2022, Personal access). These glazes each of which creates various surface effects in suitable temperature and kiln atmosphere, are usually developed separately and by being used on relief surfaces.

It is seen in present day art practices that materials are transformed and evolved both stylistically and definitionally. The source of this transformation is that the artists try to see beyond the definition and function limitations of the materials. Recently, these trends in contemporary ceramic art have also caused a visible change in glaze applications. Glaze which is described as a “thin layer of glass” is used as thick as to create layers, running and accumulations on the form today. Each glaze that is used provide a different effect on the surface and it is included in shaping the form as much as the clay itself in these applications.

Method

In this study, in which methods of “glaze shaping” and “extreme glazing”, which has recently been started to be used in art practices as an alternative way of expression in the art of ceramics, are focused; and the data was obtained through literature review and observation. To develop ceramics glaze and create receipts is a field that requires an intensive raw material knowledge, experience and practice. In this respect, the development of glaze in historical process was

shortly discussed, types and categories of glaze were researched and information related to the use of raw material was obtained from the artists who use this technique through artist interviews.

In the study, a flow of information was provided through personal access to artists by discussing these artists who use “extreme glazing” and “glaze shaping” techniques, which have not had a terminological equivalent yet, as a new way of expression in their art practices. Additionally, technical and stylistic analysis were made over externally chosen works.

In addition to the use of glaze as a thin layer of glass on the ceramic structures, its transformation into an alternative form of expression and its definitional evolution have been the most important factor in the foundation of the study. In this context, it is expected that this new method of using glaze in ceramic art will be added to the literature and it will form the basis for new researches on this subject.

Findings (Results)

Considering the development process of glazes, it is seen that there is a process of research where there are a lot of different surface effects and functions. Researches related more to the surface optimization from industrial point of view have created the resource for functional characteristics such as being antibacterial and anti-fungal, creating nonslip surface, self-cleaning for the glaze. On the other hand, glazes developed in the field of art have enabled to create artistic effects on flat surfaces more. In addition to all these researches, it is understood that a way of expression where the layered and extreme use of glaze is employed which is also described as glaze error by the artists has emerged. Emergence of this kind of applications called as Extreme Glazing and glaze shaping is a result of the efforts of artists who try to see beyond the application limitations of the materials.

It is seen in many of the studies carried out that the relationship between glaze and glass has been examined. However, this is mostly related to silicium additive in its chemical content and its potential to create a glassy surface. Considering the flowing glaze applications today, in which the glaze contributes to the shaping of the form, it is seen that such applications are very similar to the applications made for the artistic use of glass. In this respect, the limitations of the style of glaze and glass in terms of artistic use have started to disappear.

Glaze is one of the most primitive tools to coat ceramics surface. It has been observed that this coating material, which has been used for the ages, has not transformed much in its description until present day. Glaze which has been described as a coating layer on the surface, now it has a new description considering the contribution of it for shaping the form and layered applications

styles. Glaze is not a glassy layer any more, it is a tool that contributes for the shaping the form, just like the clay itself.

Conclusion and Discussion

More and more ceramic works reject the traditional "perfect" aesthetic and gradually begin to become purely artistic, in which artists express their inner feelings. As it can be understood from the examples, ceramic glazes are presented in a new way of use by exceeding the limits of their descriptions. Since the discovery of fire, ceramic artists have been searching for their own language of expression and developing various methods in line with this goal. This ancient art witnesses to the existence of alternative forms of expression, through new researches and the discovery of new production methods. However, the integration of alternative expression methods into contemporary ceramic art does not mean giving up the traditional production process. It is necessary to continue to research, develop and innovate materials and new possibilities while internalizing the traditional production process. Ceramic works produced with an original and personal style by providing a high level of harmony and integrity between creative techniques and abstract expression in contemporary ceramic art, can also excite deep emotions for the audience. Thus, new approaches emerging in contemporary ceramic art will become an alternative means of expression.